

**”CULTURE AND BALANCED DEVELOPMENT.
THE ENVIRONMENT, SPATIAL ORDER, HERITAGE”**

**Conference Held by UNESCO and the Ministry of Culture and National Heritage,
Warsaw, 30 March 2009**

The titular conference was held on 30 March 2009 in the Column Hall of the Sejm (Parliament) of the Republic of Poland under the honorary patronage of the Speaker of the Sejm of the Republic of Poland and the Minister of Culture and National Heritage. The event was organised by the Polish UNESCO Committee in cooperation with the Ministry of Culture and National Heritage.

The organisation of the conference was dictated by the need to bring the participants closer to the question of balanced development and the necessity of recalling the ideas expressed in the UNESCO conventions and other documents.

Outstanding specialists in economy, the sociology of culture, cultural studies, architecture, education and culture management were invited to present papers on Culture as a Condition for Contemporary Development and Cultural Heritage, Spatial Order, Civic Society. Numerous statements expressed the necessity of continuing such an interdisciplinary approach towards culture. Emphasis was also placed on the extremely important role played by cultural education on the social and decision-making levels.

The majority of the presented papers were issued in a special-occasion publication.

PROGRAM „ROOFS OF EUROPE II”

Międzynarodowe warsztaty, Republika Czeska, 20-23 kwietnia 2009 r.

W dniach 20-23 kwietnia 2009 r. w Republice Czeskiej, w miejscowości Tocnik (40 km na zachód od Pragi) odbyły się warsztaty w ramach programu „Roofs of Europe II”, w których uczestniczyli przedstawiciele Belgii, Francji, Niemiec, Republiki Czeskiej i Polski. Spotkaniu przewodniczył prof. Patrick Hoffsummer.

Głównym tematem warsztatów była szeroko pojęta problematyka badawcza i dokumentacyjna związana z historycznymi konstrukcjami dachowymi oraz pokryciami

dachów. Świadomość potrzeby dokumentacji i bardziej zaawansowanych badań tych struktur jest wciąż stosunkowo niska – zwłaszcza w Europie Środkowej (Polska jest chyba najgorszym przykładem). Nie podejmuje się praktycznych działań, dopuszczając w konsekwencji do uszkodzenia lub wręcz całkowitego zniszczenia zachowanych konstrukcji. Brak badań i ochrony tych niezwykle istotnych części obiektów zabytkowych nakłada się na brak odpowiedniej wiedzy rzemieślniczej w firmach wykonujących prace. Skutkuje to remontami,

które z konserwacją zabytków mają niewiele wspólnego, w czasie których stosuje się wyłącznie współczesne narzędzia (głównie jest to przenośna łańcuchowa piła spalinowa) i wymienia się prawie całą konstrukcję. Takie działania, które często nie są w ogóle uzasadnione, stanowią realne zagrożenie utraty naukowych i historycznych informacji zawartych w nie przebadanych i nie zadokumentowanych konstrukcjach. Można wręcz stwierdzić w tym kontekście, że niektóre państwa wydają znaczne sumy na niszczenie zabytków.

Koledzy z Republiki Czeskiej od wielu lat konsekwentnie promują stosowanie tradycyjnych metod rzemieślniczych do remontów konstrukcji drewnianych i starają się upowszechniać wiedzę na ten temat na różne sposoby. Najlepszym tego dowodem są wykonane prace konserwatorskie w wielu obiektach zabytkowych, gdzie naprawiono jedynie uszkodzone miejsca konstrukcji, stosując tradycyjne metody ciesielskie, liczne fachowe publikacje, szkolenia i prace badawcze. Prowadzone są też niezwykle ciekawe eksperymenty – tu przykładem może być wykonanie działającej repliki średniowiecznego dźwigu deptakowego. Uczestnicy warsztatów mieli możliwość zobaczenia, jak działa to urządzenie. Rozwiązania konstrukcyjne dźwigu oparto na analizie ilustracji (iluminacji) z *Biblii Vaclava* z 1390-1400 oraz na innych przekazach

historycznych zachowanych w Czechach i za granicą (Karlštejn, Švábska, Gmünd, Strasburg, Beauvais). Drewno składające się na jego konstrukcję zostało obrobione w tradycyjny sposób, przy użyciu odtworzonych średniowiecznych narzędzi i metod pomiarowych. Dźwig zastosowano do naprawy konstrukcji dachu Pałacu Królewskiego w Pradze oraz dachu nad jedną z części średniowiecznego zamku w miejscowości Tocník. Jednym z celów tego eksperymentu było sprawdzenie wiarygodności historycznych przekazów ikonograficznych, rzeczywiste ustalenie parametrów technicznych dźwigu, porównanie jego wydajności roboczej do współcześnie stosowanych technik budowy, porównanie kosztów zużycia energii i obciążeń środowiska. W pracach uczestniczyli zaproszeni rzemieślnicy (cieśle, kowale – również z zagranicy). Były

one okazją do zwrócenia uwagi na ginące zawody i dały możliwość udokumentowania unikatowych już dzisiaj czynności i metod. Użytkowanie repliki średniowiecznego urządzenia do współczesnych prac remontowych to działanie pionierskie – podobne modele dawnych żurawi zbudowane w Europie i Stanach Zjednoczonych nigdy nie były używane do prowadzenia normalnej budowy.

Spośród wykładów w trakcie spotkania interesująca była wypowiedź Petra Rouzicki na temat analizy średniowiecznych metod trasowania z użyciem prostych przyrządów – cyrkla, linii, trójkąta, sznura, pionu. Badacze z Francji w swojej prezentacji pokazali przykłady analiz średniowiecznych konstrukcji dachowych oparte na geometrii Euklidesowej, jak również omówili prowadzone aktualnie rozpoznanie pokryć dachowych. W badaniach dachówek stosują metody spektroskopowe, archeomagnetyzm, datowanie radiowęglowe – wykorzystywane w połączeniu z dendrochronologią do określania wieku przedmiotów. Belgowie zapoznali uczestników warsztatów z wynikami badań prowadzonych w katedrze w Beauvais oraz w niewielkim kościele zlokalizowanym obok katedry. Okazał się on starszy od samej katedry, z doskonale zachowaną konstrukcją dachową z XII wieku.

Reprezentanci Polski przedstawili uwagi na temat badania i dokumentowania historycznych więźb dachowych na etapie poprzedzającym opracowanie projektu budowlanego. Prezentacja pokazująca w sposób syntetyczny główne zagadnienia związane z tą problematyką została uznana przez kolegów z Czech jako bardzo ważna i wywołała żywą dyskusję. Zaproponowano jej dokładniejsze opracowanie i przetłumaczenie, aby mogła być opublikowana jako wspólne stanowisko międzynarodowe na zakończenie programu „Roofs of Europe”.

1. Uczestnicy warsztatów w trakcie wyjazdu studialnego przed wizerunkiem miniatury z *Biblii Vaclava*, na podstawie której zrekonstruowano średniowieczny dźwig deptakowy. Wszystkie fot. D. Mączyński.

1. Workshop participants during a study tour, standing in front of a miniature from the *Wenceslas Bible*, used for reconstructing a mediaeval treadmill crane. All photos: D. Mączyński.

Warsztatom towarzyszyła krótka podróż studialna do trzech średniowiecznych zamków pozostających w formie trwałej ruiny (Żebrak, Tocnik, Krakovec), w których wykonuje się różne prace konserwatorskie. W ostatnim dniu uczestnicy poznali dwa obiekty w Pradze. Był to Vladislav Hall, nad którym znajduje się dach projektu architekta doby renesansu Philiberta Delorme, oraz dach nad wieżą mostu starego miasta, gdzie na zachowanej konstrukcji średniowiecznej występuje chemiczna korozja drewna. W Republice Czeskiej prowadzone są badania dotyczące rozpoznania tej formy korozji drewna.

Dominik Mączyński

2. Zamek w miejscowości Tocnik z repliką dźwigu deptakowego.
2. Tocnik castle with a replica of a treadmill crane.

”ROOFS OF EUROPE II”

International Workshops, Czech Republic, 20-23 April 2009

On 20-23 April 2009, the locality of Tocnik (40 kms from Prague, the Czech Republic) played host to workshops held as part of the ”Roofs of Europe II” programme, attended by representatives of Belgium, France, Germany, the Czech Republic and Poland.

The prime theme of the workshops was widely comprehended research and documentation connected with historical roof constructions and coverings. For years, our

colleagues from the Czech Republic have been promoting traditional artisan methods for repairing wooden constructions and have tried to popularise their knowledge. The best proof is the conservation of numerous historical buildings, where damaged places have been repaired by using traditional methods; other evidence are numerous professional publications, training and studies. Extremely interesting experiences included making a

working replica of a mediaeval treadmill crane upon the basis of historical sources (including illustrations from the *Wenceslas Bible* from 1390-1400), used for, i.a. repairing a roof over part of the mediaeval castle in Tocnik. In the course of a study trip the workshop participants enjoyed an opportunity to examine the crane’s practical application.

„WITRAŻE SECESYJNE. TENDENCJE I MOTYWY” Konferencja naukowa, Łódź, 13-15 maja 2009 r.

W dniach 13-15 maja 2009 r. w Łodzi odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Witraże secesyjne. Tendencje i motywy”, zorganizowana przez Stowarzyszenie Miłośników Witraży „Ars

Vitrea Polona” i Muzeum Historii Miasta Łodzi. Po konferencjach w Krakowie, Poznaniu, Wrocławiu, Malborku i ponownie w Krakowie było to już szóste spotkanie, doprowadzone do skutku przez pasjonatów

tej wciąż zbyt słabo w Polsce docenianej gałęzi sztuki. Tradycyjnie już konferencja zgromadziła znawców i miłośników witraży z wielu zakątków Polski, reprezentujących różne instytucje (szkoły wyższe, muzea,